

הצבע של הכנסת הבאה יהיה אפור. אפור. אפור

איך לבחור?

זרת השיטה הפרלמנטרית הקודמת. גם עתה. אחרי שזכה בניצחון מרשים ונכנס לארמון הנשיאות. אין מיטראן מעלה תביעה זאת בשום צורה שהיא. להיפך, הוא מסתדר היטב בשיטה של דה-גול.

מ זה עשרים שנה אני דוגל בדיעה כי גם בישראל מוטב היה לבצע רפורמה מעין זו. למרבה הצער לא הצלחתי מעולם לשכנע בכך גם כמה מדידי הפוליטיים הקרובים ביותר. אך נשארתי איתן בדעתי.

מ עשר שנות כהונתי בכנסת אך חיזקו אותי בדעתי זו. נוכחתי לדעת כי ההשקפה השיטתית, כאילו פרלמנט הוא חזק יותר אם בחירת הממשלה תלויה בו, אינה אלא אשליה גמורה. נכון הליפך: שיטה שבה תלויה הרשות המבצעת כולה בהצבעה של הפרלמנט נוטלת מן הפרלמנט את עצמאותו דווקא. מציאות זו הופכת את הכנסת לחותמת-גומי. שהרי כל הצבעה עצמאית של הרוב נגד הצעה של הממשלה מסכנת מייד את עצם קיום הממשלה — וידיעה זו מרסנת את הרוב ומונעת ממנו את האפשרות להצביע על פי הבנתו ומצפונו.

אך התכונה השלילית ביותר, הטמונה בשיטה הקיימת, היא זו המתגלית ביוסי-הבחירות עצמן, והלובשת דמות של פאראדוס: **בבואו לבחור בכנסת, שוכח הציבור את הכנסת.**

בשלשלו את הפתק שלו אל תוך הקלפי, חושב הבורח רק על הצבעה אחת ויחידה של הכנסת: זו הברירה בממשלה הבאה. הוא שוכח כי לאחר מכן עוד יוותרו כימעט ארבע שנים תמימות, שבהן צריכה הכנסת לפעול, לדון, להחליט ולהכריע מדי יום ביומו. למעשה מאבדת הכנסת כיום את חשיבותה אחרי שהיא בוחרת בממשלה. היא דומה לזכרים מסויימים בטבע, המתים ברגע שהם מפרים את הנקבה. הם קיימים לתפקיד חד-פעמי זה בלבד.

ל ש המכורים בליקוייה של מציאות זו, אך הטוענים כי בישראל, טמונה במישטר הנשיאותי סכנה. אם תהיה הבחירה בידי העם, האם לא יבחר בנשיא הגרוע ביותר? הוא יבחר במנחם בגין או באריק שרון לתקופת-כהונה של ארבע שנים, שבהן לא יהיה ניתן לסלקו. וזה יהיה אסוף.

אני סבור כי במישטר שזכה בחירות לנשיאות תקטן דווקא סכנה זו. לא תהיה עוד אפשרות של מיסחר קואליציוני בשעת בחירתו של ראש הרשות המבצעת. לא זבולון המר ומשה דיין יחליטו אם מנהיג הליכוד או מנהיג המערך יהיה ראש-הממשלה. בתהליך הסופי יעמדו זה מול זה שני אנשים בלבד (נניח: מנחם בגין ושימרון פרס), וכל אורח — דתי וחילוני, נץ ויונה, יהודי וערבי, גבר ואשה — יצטרך להחליט בידי מן השניים להפקיד את גורל המדינה במשך ארבע השנים הבאות. בבחירה גורלית זו לא יהיו לשונות-מאזניים, כוחות-ביניים, רסיס וליקוינות.

אם עדיין יש רוב שפוי במדינת-ישראל, הוא יוכל להתבטא בבחירות כאזה בירת קודת מאשר בכיכוד הפלדי של הבחירות לכנסת, כאשר כל הנושאים הם ממושטשים, ושיקולים שונים מקוים זה את זה. ואחרי שנבחר הנשיא (נניח: שימרון פרס) יוכל הציבור לגשת בעקט להרכבת הכנסת הבאה, ולהחליט בקלפי אם הוא מעדיף כנסת יותר יונית או יותר ניצית, יותר חילונית או יותר דתית, מבלי שיצטרך לפזול לעבר הממשלה.

הכנסת אינה מאבדת את כוחה בשיטה זו, כי שום נשיא לא יוכל לשלוט בלי הסכמת הכנסת, הממשיכה לחוק את החוקים, להחליט על מסים ולחלק את הכספים. **כנסת שתובחר כך תהיה טובה יותר, יעיי לה יותר, ובמיוחד גם משפיע יותר.**

ל זהו הוא מוזן למחשבה לעתיד-לבוא. אך לא לעתיד הרחוק. **אני מאמין כי אנחנו צועדים בצעדי-ענק לקראת משבר לאומי, שיערער את יסודות המישטר הדמוקרטי.**

אם יצליח המערך לגבור בבחירות הקרובות, הוא יכניס לכנסת סיעה גרועה, שתבחר בממשלה גרועה. זו תמצא את עצמה במשבר כללי תוך שנה-שנתיים, וכל שונאי הדמוקרטיה יקמו או על המישטר עצמו. אם יישאר בגין בשלטון, תקום ממשלה של אריק שרון וגושי-אמונים. המדינה תמצא את עצמה תוך זמן קצר בעימות מילחמתי בעל ממדים גלובליים. כך או כך, מי שאינו עסקן מיקצועי חייב עתה להרים את מבטו לא מעבר לבחירות הקרובות, ולחשוב על עתיד המישטר ולעתידי המדינה. **מוקדם מכפי שנדמה לרבים, עשויים אנחי נו להיקרא להכרעות מסוג חדש.**

אנשים אשר ינצלו את מעמדם כדי למלא את כיסיהם בזזה. מי שמאמין כי המערך הולך „למכור את ארץ ישראל“ אינו נותן את דעתו לאפשרות שגם בכנסת העשירית יישבו כמה פושעים פליליים.

האם הם טועים? **לא וכן.** הסבורים כך אינם טועים, מפני שהממשלה היא באמת חשובה יותר, זה עתה עברו 100 אלף אמהות כמה לילות חסרי-שינה, בדאגה לחיי בניהן, שגורלם נתון בידי מנחם

הכנסת התשיעית: עוד יותר גרוע?

בגין. העולם כולו חושש שמא יצליח בגין להרכיב שוב קואליציה ממשלתית. אך הסבורים כך טועים בכל זאת, מפני שגם הרכב הכנסת חשוב ביותר. שום ממשלה אינה יכולה להיות טובה יותר מאשר הכנסת, המפקחת עליה. הכנסת מחזיקת חוקים, החודרים אל חיינו היומיומיים. היא מוציאה מכיסנו את הכסף, שאנו מרוויחים כונית אפנו, ומחלקת אותו לאות-ינפשה. **הקרבנות התפקודי האחר על מזיבח התפקוד השני — זהו אפון לדמוקרטיה הישראלית. היא מביאה להידרדרות הכנסת, לאובדן פחד בותה וזהרם ויקרחה. היא עמוזה להעמיד כי סכנה את עצם קיומה של הדמוקרטיה.** אם כן, מהו הפיתרון?

כ דאי להעיק רגע מבט במתרחש בארץ אחרת. לפני יותר מעשרים שנה קראה האומה הצרפתית הדווייה, שהתנגדה על עברי-פחתה של מלחמת-אזרחים, לשארל דה-גול לחזור ולקבל לידיו את השליטה. המנהיג ארוי-הקומה, ציוף נדיר של מצביאי ואיני-טקטואל, העמיד תנאי: שיניו פני המישטר הדמוקרטי. בניצוחו של דה-גול עברה צרפת ממישטר פרלמנטרי טהור למישטר נשיאותי. הנשיא נבחר במשטרן על-ידי העם כולו, והוא עומד בראש הרשות המבצעת. כמו בארץ צות-הברית, אולם בידי הפרלמנט נשארו סמכויות רחבות, ובין השאר הסמכות להפיל את הממשלה של הנשיא. בצורה זו הופרדו בצרפת (כמו בארצות-הברית) הבחירה לפרלמנט מבחירתו של הנשיא. **כאשר בוחרים בנשיא, חושבים על האיש, על כושריו, על השקפותיו. כאשר בוחרים בפרלמנט, חושבים על הכישורים של הפרי למנטרים, וגם על השתייכותם המיפלגתית.** אחד הלוחמים התקיפים ביותר נגד רפורמה זו היה המנהיג הסוציאליסטי, פראנסואה מיטראן, והנה, במערכת-הבחירות האחרונה, לא העלה מיטראן אף ברמז את התביעה לביטול הרפורמה הזאת, ולהח-

ב עוד 35 ימים יבחר הציבור הישראלי בפרלמנט שלו. **האמנם?**

האם באמת איכפת לרוב רובם של הבוחרים, בהיכנסם לתא-הקלפי, מי יהיו 120 הגברים והנשים אשר יחוקקו את החוקים, יקבעו את המיסים, יחלקו את התקציב העצום של המדינה, יתווכחו על הבעיות הגורליות, יגדירו את האלטרנטיבות העומדות לפני האומה, יפקחו על מעשי הביורוקרטיה המנופחת, ימנעו שחיתות ושרירות? **התשובה המצערת היא: לגמרי לא.**

ולראייה: רוב הכוחות הפרלמנטריים המעולים ביותר, חברי כל המיפלגות, לא נכללו כלל ברשימות לכנסת. למען האמת, **ל 90% מן הבוחרים לא איכפת אם יהיו 90% מנבחריהם עדה של כפויים, רודפי-כבוד ותאוויי-בצע.**

מי אינו הם באים לקלפי לבחור בכנסת. הם באים לבחור בממשלה.

ומכיוון שממשלת-ישראל נבחרת על-ידי הכנסת, ואמור לה לשקף פחות או יותר את יחסי-הכוחות בה, נבחרת הממשלה באמצעות הבחירות לכנסת.

כ דאי לנתח תופעה זו דווקא השבוע, כאשר רשימות המועמדים הטריות של המיפלגות פרושות לפנינו, וכאשר אנחנו עדיין זוכרים היטב את הדרך שבה הורכבו רשימות אלה: מי בחר אותן, כיצד בחר, ועל פי אילו שיקולים.

במישטר הדמוקרטי, יש שלושה שיקולים עיקריים בהרכבת רשימת-המועמדים של מיפלגה. מיפלגה נבונה היא זו המצליחה לאונן את שלושתם, חרף הניגוד שביניהם. **השיקול הראשון:** אילו אנשים הם בעלי הכישרונים הטובים ביותר לניהול הפעולה הפרלמנטרית למען הרעיונות ו/או האינטרסים אשר המיפלגה אמורה לייצג? **השיקול השני:** אילו אנשים עשויים להנחיל למיפ-

לגה את מירב הקולות בקלפי? **השיקול השלישי:** אילו חברים מייצגים את המגמות השונות, קבוצות-החלקן וחוגי-האינטרסנטים המכונים תחת גג המיפלגה?

ככל שגובר השיקול הראשון, כן ייטב למדינה, לכנסת ולמישטר הדמוקרטי. כי טיב פעולתה של הכנסת, רמת החקיקה והרדיונים בה, יוקרתה בעיני הציבור וחוסן המישטר כולו תלויים באיכותם של 120 הנבחרים. **אך האמת הענומה היא ששיקול זה לא היה קיים בשבועות האחרונים אף באחת מן המופים לגות. ואם היה קיים בכלל — נמצא בתחתית הטבלה.**

ברדיונים הממושכים והמרים בתנועת-החרות ובמיפלגת העבודה, במיפלגה הליברלית ובמפד"ל, לא הושמע שיר קול זה כימעט לחלוטין. היתה קיימת הסכמה אילמת על כך שימת הכנסת הבאה תהיה יורדה כפי שהיתה רמת הכנסת היוצאת, ושזה בעצם אינו חשוב. השיקול השני היה צריך להשפיע יותר על עסקניי מיפלגות. הרי כל עסקן מעוניין בניצחון מיפלגתו, ולוא רק בגלל האינטרס האישי שלו. אם כן, האם אין הכל מעוניינים כי ברשימה יכללו מושכי-קולות בטוחים? **הנסיון מלמד באיך זה כך.**

שיקול זה לא השפיע אף על בחירת נושאי-הדגל של הרשימות, המועמד מס' 1 בכל רשימה. במאבק בין שימרון פרס ויצחק רבין לא הכריעה השאלה מי פופולרי יותר. המאבקים על מעמדם של שימחה ארליך ויוסף בורג לא התנהלו סביב נימוק זה. חיים דרוקמן לא נכלל ברשימת המפד"ל מפני שהוא מביא קולות. אף מעמדו של מנחם בגין, מושך-קולות מדולפם, אינו נובע מסיבה זו דווקא.

השיקול השלישי הוא השיקול הראשון בכל המיפ-לגות, וכימעט בכלן היה גם השיקול הבלעדי. התחרות צוות בין סיעות וכיתות, קבוצות-לחץ ומנגנונים, אינטרסנטים אישיים — היא שקבעה את הרכב כל הרשימות. מבחינה זו אין הכרח רב בין מפ"ם והמפד"ל, שג"י ואגודת-ישראל, רב"ח וחרות. התוצאה: בכנסת הבאה לא יהיו כימעט הוגי-דעות ואנשי-רורה, מומחים לנושאים השונים ופרלמנטרים. **הצבע השוגט בה יהיה אפור, אפור, אפור.**

מ צב כזה לא יכול היה לחיוצר, אילו היה הרכב הכנסת מעניין את האזרחים-הבוחרים. אך הרכב הכנסת אינו נראה להם חשוב. חשוב להם ורק הרכב הממשלה. **וכאן קבור המלב.**

אין ספק שבחברה המודרנית הממשלה משפיעה הרבה יותר מאשר הפרלמנט. הציבור תופס זאת. מי שסבור כי מנחם בגין ממיט אסון על המדינה, אינו מוטרד עתה על-ידי החשש שמא יישבו בוועדת-הכספים הבאה